

Za kaj skrbimo, ko skrbimo za krajino?: toponimi, ovce in ruševine na severovzhodni Islandiji

Ana Svetel

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Univerza v Ljubljani, Slovenija

ana.svetel@ff.uni-lj.si

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7114-3365>

Prispevek se vprašanju skrbi za krajino približa iz treh prepletenih etnografskih izhodišč, ki jih druži dejstvo, da so tesno povezana z ovčerejo: (mikro)toponimov oziroma poimenovanja krajine, ohranjanja zelenega videza krajine ter zapuščenih krajinskih elementov in ruševin na severovzhodu Islandije. Prispevek prikaže, da skrb za krajino združuje tako sporazumevalne oziroma govorne vidike kot tudi prakse in percepcije – da torej sega tako na jezikovne, materialne, zaznavne in druge razsežnosti krajine.

▪ **Ključne besede:** krajina, skrb za krajino, ovčereja, ruševine, zapuščeni kraji, toponimi, Islandija

The article approaches the questions of care for the landscape through three intertwined ethnographic perspectives, related through the fact that they are closely bound with sheep farming: (micro)toponyms or landscape nomenclature, the preservation of the desired appearance of the landscape, and the abandoned elements of the landscape and ruins in the northeast of Iceland. The contribution demonstrates that landscape preservation encompasses both communicative or linguistic aspects, as well as practices and perceptions – thus including the areas of linguistic, material, perceptual, and other dimensions of the landscape.

▪ **Keywords:** landscape, care for landscape, sheep farming, ruins, abandoned places, toponyms, Iceland

Uvod

Za kaj skrbimo, ko skrbimo za krajino? V prispevku se bom temu vprašanju približala iz treh etnografsko utemeljenih izhodišč. Prvo se nanaša na jezikovno oziroma sporazumevalno raven, ki se razkriva s poznavanjem (mikro)toponimov. Skrb za krajino bom torej v prvem sklopu uokvirila v poimenovanje krajine in krajinskih elementov, pri čemer se bom oprla predvsem na Bassovo (1988) koncipiranje govora o krajini. Drugo izhodišče je povezano z videzom krajine (Benediktsson, 2007), kjer kot nasprotujoča si krajinska elementa poudarjam ovce in drevesa. Pri tem se opiram predvsem na percepcijo krajine, ki jo sodoločajo tako zgodovinske in kulturne predstave o nacionalni krajini (gl. Kučan, 1998) kot tudi specifične prakse v krajini, npr. pašna ovčereja in pogozdovanje, ter procesi erozije in degradacije prsti. V zadnjem sklopu, ki se opira na koncipiranje praznine in praznjenja podeželja antropologinje Dace Dzenovske (2020), je obravnavano vprašanje zapuščenih krajinskih elementov, ki jih v naslovu imenujem ruševine, četudi se v prispevku dotaknem tudi zapuščenih objektov, ki (še) niso ruševine.

Če prva dva sklopa skrb za krajino opredeljujeta kot ohranjanje, vzdrževanje zaželenega stanja krajine in njenega poznavanja, se opuščanje sprva zdi temu ohranjanju nasprotno. A na podlagi predstavljenega etnografskega gradiva je mogoče sklepati, da so tudi zapuščeni elementi krajine vsaj deloma vključeni v prakse in percepcije ohranjanja krajine in skrbi zanjo. Skrb za krajine lahko torej razumemo tudi kot razreševanje protislovja časovnosti krajine, zaznamovane s kontinuitetami in zatoni, z ohranjanjem in razpadanjem.¹ Kakor bo razvidno iz primera ohranjanja imen opuščениh kmetij, se namreč ohranja tudi tisto, kar ni več podvrženo (primarni) skrbi. Poleg omenjenega protislovja drugi vidik časovnosti v skrbi za krajine temelji na izhodišču, da so prostorske in jezikovne prakse pogosto utemeljene na imperativu preteklosti – ohranjanje »tipične« krajine ali poznavanje (mikro)toponimov predstavlja vzdrževanje kontinuitete videza, agrarnih praks in krajinskega besedišča. A ravno to delovanje, skrb za krajino, ali, če si sposodimo sintagmo antropologinje Amande Hilton (2022), »prakse skrbi« (*praxis of care*) – seveda postavljeno v sedanost – se dogaja z mislijo na ohranjanje, ki je zazrto v prihodnost. Oziroma, kakor na primeru Solčavskega ugotavlja Bajič (2023: 131), domačini, »ko se obračajo v preteklost, odpirajo prihodnost«. Ob tem pa, kakor bo razvidno v sklepnem delu, prebivalci v prakse in percepcije ohranjanja krajine vključujejo tudi tisto, kar je ohranjanju navadno nasprotno, saj je rezultat neskrbi – opuščene kmetije, šole, naselje in celo ruševine letala.

Prispevek temelji na večmesečni etnografski raziskavi, ki sem jo za doktorski študij opravila leta 2019 na severovzhodu Islandije. Pri raziskovanju sem uporabljala klasične etnografske raziskovalne metode, kot so neformalni pogovori, polstrukturirani intervjuji in opazovanje z udeležbo. Pri tem so na mojo vlogo raziskovalke vplivali tudi drugi položaji: prve mesece sem kot prostovoljka delala v osnovni šoli v vasi Þórshöfn, nato sem sodelovala pri občinskem urejanju okolice in koordinirala skupine mladih prostovoljcev, ki so prihajali na to območje v okviru mednarodnih prostovoljskih taborov. Vse te – kot tudi številne druge – vloge so vplivale na etnografske okoliščine in pogovore.² Sogovorniki, ki so v ospredju prispevka oziroma katerih izjave navajam, so odrasli kmetje in kmetice, ki živijo na severovzhodu Islandije in se ukvarjajo pretežno z ovčerejo. Osrednje etnografsko gradivo tega prispevka je bilo zbrano ob terenskih obiskih in s pogovori na devetih kmetijah. Na mestih, kjer opisujem etnografske primere ali pričevanja oseb, ki z ovčerejskimi praksami niso povezani, je to razvidno iz konteksta.

Lokacijsko sem se osredinjala na občini Langesbyggð in Svalbarðshreppur. Občini sta bili že v času mojega terenskega dela zelo povezani, poleti 2022 pa sta se združili v eno administrativno enoto. Medtem ko je Svalbarðshreppur pretežno ovčerejska občina, ki jo sestavljajo posamične kmetije, sta v Langesbyggðu dve naselji, Þórshöfn

¹ Antropologija časovnost krajine že dolgo postavlja v ospredje (Ingold, 1993; Bender, 2002), četudi ne neposredno v povezavi s skrbo.

² Podrobneje je to opisano v doktorski disertaciji (Svetel, 2022).

(približno 370 prebivalcev) in Bakkafjörður (približno 60 prebivalcev), preostali prebivalci pa so tudi v tej občini ovčerejci, živeči na razpršenih kmetijah. Na severnem delu Langanesbyggða se razprostirata polotoka Sauðanes in Langanes. Na slednjem so ruševine ribiškega naselja Skálar, ki ga obravnavam v sklepnem delu. V prispevku se sicer osredinjam predvsem na agrarni del prebivalstva in na ovčerejske prakse – vseeno pa velja omeniti, da se na obravnavanem območju ukvarjajo še z ribolovom in ribjepredelovalno industrijo – ribja tovarna je največji zaposlovalec v občini – ter, v manjši meri, s turizmom. Za območje raziskave pa je pomembna tudi subarktična lega, s kratkimi, blagimi poletji in mrzlimi zimami, ki jih sicer omili severnoatlantski tok, ter relativno omejenim številom rastlinskih in živalskih vrst. Severovzhodni del Islandije je v primerjavi z večino drugih delov otoka reliefno precej nizek in uravnan, pobočja so gola, kamnita ali obrasla z nizkim rastjem, zaselki in kmetije so predvsem ob morju ali pa v dolinah nekaj kilometrov proti notranjosti otoka. Območje je tudi izrazito vodnato.³

Poimenovanje krajine kot izhodišče skrbi zanjo

Med pogovori s prebivalci severovzhodne Islandije je bilo (včasih tudi implicitno) razvidno, da je izhodišče skrbi za krajino njeno poznavanje. Ovčereja, ki predvideva poletno prosto pašo živali na obsežnih, neposeljenih območjih,⁴ zahteva dobro poznavanje površja in njegovih časovnih spremenljivosti oziroma sezonskih ritmov (Olwig, 2005; Krause, 2013). Poznavanje krajine je utelešena, a tudi verbalizirana oziroma jezikovna praksa, kar se sklada z Bassovimi »komunikacijskimi dejanji topografske reprezentacije,« ki odstirajo »konceptualne instrumente, s katerimi domačini interpretirajo svojo naravno okolico« (Basso, 1988: 101). Obenem Basso poudarja, da se v govoru o krajini ne kaže zgolj zamišljanje krajine kot polja domišljije, temveč tudi percepcija lastnih načinov prisvajanja in udomačevanja prostorov:

Kajti kadar koli člani skupnosti govorijo o svoji krajini – kadar koli jo imenujejo, jo klasificirajo, jo ocenjujejo ali premikajo, o njej pripovedujejo

³ Mnogim pomembnim vprašanjem, povezanim s skrbjo za krajine na Islandiji, se zaradi omejenega vsebinskega in lokacijskega fokusa prispevka ne posvečam oziroma se jih dotaknem le deloma. Tako npr. ne obravnavam vprašanj geološke in geotermalne aktivnosti na otoku, izkoriščanja naravnih (vodnih, geotermalnih) virov in s tem povezanega energetskega in industrijskega razvoja, podnebne krize, kolikor vpliva na krajinske, npr. ledeniške, spremembe, prav tako ne obravnavam vulkanskih, potresnih in vremenskih nesreč in tveganj ter pravnih okvirov in državnih politik, ki upravljajo s krajinskimi, prostorskimi, agrarnimi, energetske in drugimi povezanimi sektorji. Za naštete kontekste gl. npr. Huijbens, Benediktsson, 2007; Jónsson, 2009; Jóhannesdóttir, 2010; Berglund idr., 2013; Pálsson, Swanson, 2016; Howe, 2019; Maguire, 2020a, 2020b.

⁴ Na Islandiji se ovce poleti prosto pasejo, pri čemer se nekatere črede same, brez pastirjev ali posegov kmetov pomikajo tudi več deset kilometrov v nenaseljeno notranjost otoka.

zgodbe – jo nezavedno predstavljajo na načine, ki so v skladu s skupnim razumevanjem, kako jo sami celovito naseljujejo. (Basso, 1988: 101)

Kulturni zgodovinar Simon Halink (2014: 209) na primeru Islandije poudarja, da je »toponomija način, kako s tem, da prostore vključimo v pripoved, ustvarjamo neko specifično vrsto občutenja krajine.« Približevanje krajini z jezikom, torej v govoru, diskurzih, zapisih, pa tudi drugih registrih simbolnega, navsezadnje omogoča, da kot antropologi sploh lahko vstopimo ali uzremo tujo izkušnjo bivanja in upomenjanja krajine, četudi se ta jezikovni oziroma verbalni vidik morda zdi prostorskemu izkustvu (kot tudi nereprezentacijskim razsežnostim, afektivnim in atmosferskim relacijam ipd.) tuj in z njim zgolj posredno povezan (prim. Burenhult, Levison, 2008; Mark idr., 2011). Navidezne izvenjezikovnosti krajine, predvsem v perspektivi njene čutne kompleksnosti, se dotakne tudi Basso:

oblike, barve in obrisi krajine, skupaj s spreminjajočimi zvoki in kadenkami domorodnega diskurza, »šinejo« v prišleka s tako živo in neposredno silo, kot da se jim dobesedno ne da ubežati. Vendar se kljub čutni vseobsegajočnosti [...] zdita krajina in diskurz neomajno zunaj dosega drugega. (Basso, 1988: 99)

Pri pašnem gospodarjenju je osrednjega pomena komunikacija o krajini, ki omogoča natančen opis lokacij, opravljenih poti in specifičnih mest. Zato so se moji sogovorniki krajinskih imen bolj oddaljenih lokacij največkrat naučili v otroštvu in mladosti, ko so starše ali sorodnike spremljali na *réttirju* in tudi na drugih poteh po svojih posestvih. *Réttir* (oziroma *göngur og réttir*)⁵ je jesenski prigon ovac, ki navadno traja nekaj dni (za etnografsko analizo *réttirja* gl. Ögmundardóttir, 2011: 180–204). Pri njem načeloma sodeluje celotna ruralna skupnost, zajema pa dve fazi: v prvi (*göngur*) ovce iščejo in zbirajo v divjini, v drugi (*réttir*) pa jih v bližini kmetij razvrščajo po lastništvu in priganjajo domov. V času *réttirja* je življenjski prostor oziroma krajina, s katero kmetje vstopajo v interakcijo, izrazito razširjena. Hkrati gredo ob *réttirju* najdlje v notranjost načeloma tisti, ki jo najbolj poznajo. Tako je obseg znane krajine opredeljen z delom leta oziroma s kmetijskimi ritmi, pa tudi z družbenim položajem posameznika. Skrbnik kmetije in njegovi potomci – vsaj tisti, ki bo verjetni prevzemnik –, načeloma poznajo krajino v največjem obsegu. Poznajo pa jo predvsem zaradi gibanja in sposobnosti ustvarjanja zanesljive in varne poti – tako za jahače na *réttirju* kot za ovce. Pri tem vzorec iskanja narekuje konfiguracija krajine (Ögmundardóttir, 2011: 186).

---

⁵ Ker pa so moji sogovorniki, kakor je na severovzhodni Islandiji v navadi, o celotnem procesu govorili zgolj kot o *réttirju*, v prispevku uporabljam samo ta izraz.

Naloga odraslih je torej, da potomce natančno spoznajo s krajino – ne zgolj s premikanjem in ustvarjanjem poti po njej, temveč tudi z učenjem poimenovanja; to je namreč del vzgoje naslednikov, posebej bodočih prevzemnikov kmetije. Za uspešen prenos pa morajo nasledniki krajino zelo natančno (s)poznati, tako v smislu njenih fizičnih značilnosti, sezonske spremenljivosti terena kot tudi toponimov. Tega se spominja tudi Jóhanna,⁶ ki opisuje očetovo vztrajnost pri poučevanju o krajini:

Zanj je bilo zelo pomembno, da poznamo krajino, ime hriba, gore, reke, potokov in potočkov tukaj okoli. Jeseni, ko smo zbirali ovce in jih vodili domov, ni bilo dovolj reči: »Šel sem tja s konjem in pripeljal ovco.« Vprašal je: »Kam si šel? Kako dolga je bila pot? Čez kateri hrib si šel? Kateri potok si videl? Kje si se obrnil? Kje je bila ovca?« Moral si znati natančno povedati. Ni bilo dovolj reči: »Našel sem ovco, ki ne more hoditi.« »Kje je?« »Tam.« To ni bilo dovolj.

Podobna pričevanja sogovornikov navaja tudi okoljska antropologinja Helga Ögmundardóttir, ki je etnografsko raziskavo opravila v osrednjem in južnem delu otoka, v skupnosti Gnúpverjahreppur: »Moj oče je pogosto šel v gore, poznal je vsako grbino in povedal mi je imena krajev v krajini« (Ögmundardóttir, 2011: 180). Pri tem velja poudariti, da toponimi seveda niso zgolj uradna, na zemljevidih zapisana imena vrhov, jezer, zalivov, kmetij in drugih krajinskih elementov, temveč obstajajo številna lokalna krajinska poimenovanja, ki jih poznajo le prebivalci območja oziroma le tisti, ki so z območjem tesno povezani. Pogosto gre za dele krajine, ki so pomembni predvsem poleti, ko se življenjski prostor razširi, v času, ko se ovce prosto pasejo, in zgodaj jeseni, ko jih kmetje priženejo nazaj na kmetijo. Ta poimenovanja se, kot nakazujejo tudi Jóhannine besede, prenašajo v družini oziroma (navadno sorodstveni) skupnosti, ki sodeluje pri agrarnih opravilih. Mnogih lokalnih (mikro)toponimov tako ne poznajo niti prebivalci nekaj kilometrov oddaljenega Þórshöfn ali kmetij iz drugega dela občine.

Nekateri sogovorniki, ki so se na kmetije priselili kot odrasli, poudarjajo pomanjkanje natančnega poznavanja krajine in njenih (mikro)toponimov, predvsem bolj oddaljenih delov posestev, kamor zahajajo redko ali le enkrat letno, ob prigonu ovac. Emma, ki se je na kmetijo v Svalbarðshreppurju priselila ob poroki, se je bližnjih toponimov z leti seveda naučila, a na njihovem posestvu so tudi nekateri kraji, katerih imen ne pozna. So namreč predaleč, da bi jih dosegli na prostočasnih jahalnih turah ali drugih poteh, v času *réttirja*, pri katerem sodeluje na konju, pa ob sebi nima nikogar, ki bi tolmačil toponime oziroma ubesedoval krajino, saj se jahači razkropijo in ovce iščejo samostojno: »Seveda nas je nekaj [jahačev], ki zbiramo ovce, a nismo zelo blizu drug drugemu, tako da tam ne morem spraševati.« Pozneje razlaga:

⁶ Vsa osebna imena, uporabljena v prispevku, so psevdonimi.

Na naši kmetiji in v okolici je mnogo posebnih imen za določene prostore. Recimo majhna dolina s posebnim imenom, ki pa ga ni na zemljevidu, in samo domačini vedo, kaj je to in kje je. Še zdaj se tega nisem dobro naučila, verjetno bi morala veliko več spraševati, ko gremo recimo jahat. Vsakih petsto metrov bi morala vprašati, kje smo, kako se tukaj reče ... Verjetno nisem dovolj zagnana, da bi to storila.

Obenem pa lokalni prebivalci uporabljajo tudi imena, ki se razlikujejo od uradnih. Eno od vzpetin lokalno imenujejo Lítið fjall (Majhna gora), medtem ko se uradno imenuje Litla Kvígindisfjall, drugo, z uradnim imenom Stóra Kvígindisfjall, pa imenujejo Grímastaðafjall, ker je najbližja (opuščena) kmetija Grímsstaðir.⁷ V teh primerih nikoli ne uporabljajo uradnih imen.⁸ O bogastvu lokalnih ali celo mikrolokalnih toponimov razlaga Emma, rekoč, da je krajina v njihovi vsakdanji konverzaciji izredno »gosto« poimenovana:

Zelo pogosto gore ali vzpetine, tudi ko je ... ko so nižji deli krajine in potem malo višji del, greben, islandsko ás, no, je pa odvisno tudi od rastja. Lahko je ás, lahko pa je več drugih imen. Tudi male rečice, potoki in jezerca imajo svoja imena. Mislim, da ima skoraj vse svoje ime, ki ga ni na zemljevidu. Recimo mesto, kjer greš skozi ograjo na naši kmetiji, ima svoje ime. Za nas. Sosedje še vedo, v Þórshöfnu pa več ne. Pravimo mu Hala. Hali je rep živali in ker je vzpetina na treh koncih strma, samo tu, kjer jo prečka cesta, pa je dolga in ne tako strma. Torej ji rečemo rep gore. In tako našemu prehodu v ograji rečemo Na repu.

Ker so se (mikro)toponimov moji sogovorniki največkrat naučili med premikanjem po krajini (ježa, hoja, vožnja z motornimi sanmi, terenskimi vozili), je njihovo poznavanje (in poimenovanje) krajine zvezno, vpisano v potovanje, nanizano vzdolž poti (prim. de Certeau, 2007; Árnason idr., 2015; Ingold, 2015; Gregorič Bon, Repič, 2016). Obenem se, kot vidimo, lokalna poimenovanja pogosto razlikujejo od uradnih. Zaradi tega za nekatere sogovornike zemljevidi niso pomembni viri prostorskih oziroma krajinskih informacij. V tem je lahko tudi eden od razlogov za slabo branje zemljevidov. Emma se spominja, da se je množice mikrotoponimov na njihovi kmetiji skušala naučiti tako, da je pred možem Magnúsom razprla zemljevid in ga spraševala, kje je kaj, oziroma ga prosila, da ji na zemljevidu pokaže lokacije, o katerih je slišala.

⁷ Vzpetini Litla in Stóra Kvígindisfjall bi okvirno lahko prevedli kot Majhna oziroma Velika gora mladega goveda (Sigmundsson, 2014), Grímastaðafjall pa bi v približnem prevodu bila Gora kmetije Grímsstaðir.

⁸ Ob tem velja opozoriti, da imajo na Islandiji pri državnem geodetskem uradu aktivno službo za dopolnjevanje toponimov, tudi na podlagi oznak domačinov (Landmælingar Íslands, 2023). S toponimi pa se ukvarja tudi Oddelek za nomenklaturu pri osrednji nacionalni organizaciji za islandske študije, Inštitutu Arnja Magnússonar (Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, 2023).

In potem mi ni znal pokazati, ker ne zna brati zemljevida. Nikoli se ni naučil. Naučil se je iz krajine in ve: »Greš tja, tam je ta skala, potem tisto ...« Zato imam težave z učenjem. Navajena sem zemljevidov in nimam težav, če mi kdo s pomočjo karte razloži, kje je kaj. Kot par pa tega ne moreva ...

Natančno poimenovanje krajine, poznano le tistim, ki na nekem območju živijo, je v ruralni Islandiji dobro ohranjeno, ker je še zmeraj v rabi (gl. Casey, 1996). V krajini, ki je nevajenemu očesu relativno monotona, so krajinski elementi tudi opisno zelo natančno poimenovani. Da lahko kmetje iz Svalbarðshreppurja med seboj v času prigona ovac učinkovito komunicirajo, morajo seveda znati natančno locirati vsak kraj, tudi če tja le redko zaidejo. Pa tudi, če se Magnús sam odpravi na ježo, razlaga Emma, ji pove, kam bo šel in mimo katerih območij, »ker če se ne vrne, moram vedeti, kje je.« Seveda pa imajo imena tudi manj odročni deli krajine, ki so pogosteje v rabi. Emma pojasnjuje, da ima vsak njihov travnik⁹ ime, ki ga poznajo le oni in sosednji kmetje ter prijatelji – torej tisti, ki so vsaj občasno vključeni v konkretno, agrarno rabo krajine:

Vsi naši travniki, kjer dobivamo seno, imajo imena, povezana s takajšnjim rastjem ali lokacijo. Seveda so to samo naša imena, ni jih na zemljevidu, recimo eden od travnikov je Grjótás, kar pomeni malo višji del pokrajine z mnogo večjimi kamni. Ker ko so prvič tam naredili zaplato trave, je bilo veliko kamenja, in še vedno je. En travnik imamo ob robu gore, rečemo mu kar Gorski travnik. Sploh vse v naravi, kar je povezano z vodo, skalami ali višino, ima posebna imena. Povsod po Islandiji. Lokalno prebivalstvo ima svoja imena za vse to.

Poimenovanje tako dnevnega (bližnjega) kot tudi pretežno sezonskega (oddaljenega) življenjskega okolja je seveda del udomačevanja, naseljevanja krajine in skrbi zanjo. Emma pripoveduje, da so ta imena »med ljudmi zelo močno prisotna, pogosto jih uporabljajo. Zelo živa so.« Mnogi kmetje svoje ozemlje (in seveda tudi dela notranjosti otoka, ki je državna zemlja, a v rabi za poletno pašo) zelo natančno poznajo, saj se po njej premikajo in jo uporabljajo v agrarne namene. Poznavanje in poimenovanje različnih delov krajine, tako tistih v vsakdanji rabi kot tudi odročnejših, je zato temeljni vidik skrbi za krajino. Da se ohranja videz (in namembnost) »tipične« (severovzhodne) islandske podeželske krajine – pašna prostranstva, ograjeni travniki, majhna polja redkih pridelkov, ki uspevajo v subarktičnem okolju, pa tudi kmetijski objekti, mehanizacija, plastične bale in drugi, prav tako nepogrešljivi elementi krajine, kakor tudi živali, česar

⁹ Gre za območja, očiščena kamnov in grmičevja, kjer raste dovolj kakovostna trava, da jo lahko pokosijo in uporabijo za seno. Ta območja so načeloma ograjena, da ovce in druge živali, razen ptic, nimajo dostopa do njih.

se bomo dotaknili v nadaljevanju – prebivalci v tej krajini trajno aktivno (tudi verbalno in simbolno) delujejo in jo s tem seveda tudi preoblikujejo.

Zgovorno dejstvo je, da eno pomembnejših del o antropologiji krajine, ki se regionalno osredinja na severno Evropo oziroma predvsem na Islandijo in preprašuje dvojnost(i) krajine (Hirsch, 1995; gl. tudi Olwig, 1996, 2008; Baskar, 2004; Vranješ, 2005, 2008: 43–44; Benediktsson, 2007, 2008), nosi naslov *Conversations with Landscape* (2010). Katrín Anna Lund in Karl Benediktsson v uvodnem poglavju namreč opredelita pogovore (konverzacije) kot tisto, kar omogoča »pripoznanje več-kot-človeških značilnosti vseh pomembnih izmenjav, ki vključujejo ljudi in krajino« (2010: 1; prim. Widgren, 2004), hkrati pa ravno pogovori fokus razširjajo na več kot zgolj vizualno sestavino, na katero jo (lahko) omeji »pejsažistični pogled« (Baskar, 2004). Omenjeno delo nadaljuje možnost »srednje« poti (prim. Hirsch, 1995), ki pri preučevanju krajine upošteva tako fenomenološka kot strukturna izhodišča, subjektivne poglede kot objektivne danosti, tako singularno izkušnjo kot družbeni, kulturni in zgodovinski kontekst.

Za nas krajina implicira več-kot-človeško materialnost; konstelacijo naravnih oblik, ki so neodvisne od ljudi, vendar so tudi konstitutivni del procesov, s katerimi se ljudje preživljajo in s katerimi *razumejo* [poudarek A. S.] svoje lastno mesto v svetu. (Lund, Benediktsson, 2010: 1)

Govor o krajini avtorji knjige razumejo predvsem kot metaforo, ki služi kot izhodišče za rekonceptualizacijo krajine, medtem ko v našem primeru govor o krajini razumemo bolj dobesedno, predvsem v kontekstih lokalne toponimične kompetentosti prebivalcev. Ta sporazumevalna kompetenca pa ima jasno (družbeno) funkcijo – omogoča delovanje, izvajanje prostorskih praks (npr. za pašno ovčerejstvo osrednjega *réttirja*), ki soustvarjajo oziroma ohranjajo podobo krajine. Skratka, sogovorniki na severovzhodni Islandiji podrobno krajinsko (toponimično) znanje ne le generacijsko prenašajo ali si ga emotivno prisvajajo, temveč ga redno uporabljajo v svojih kmetijskih praksah. Prav te prakse pa utemeljujejo potrebo po natančnem poznavanju toponimov. A kam v to krožnost poimenovanja in rabe vstopa skrb za krajino? Zdi se, da sogovorniki za krajino skrbijo tako, da jo ohranjajo v (kmetijski) rabi, ta pa ohranja potrebo po podrobnem poimenovanju delov krajine. Obenem pa ravno utelešena in materializirana (agrarna) skrb ustvarja oziroma ohranja krajino v tistih vizualnih podobah, ki jih sogovorniki vrednotijo kot lepe, zaželene ali preprosto pravilne, čemur se bomo posvetili v nadaljevanju.

Slika 1: Bale na travnikih v bližini kmetije, Svalbarðshreppur, 15. 7. 2019. Foto: Ana Svetel.

Drevesa ali ovce – kaj sodi v krajino?

V prejšnjem razdelku smo se ukvarjali s poimenovanjem krajine in pokazali, da jo lahko razumemo kot del skrbi za krajino ne zgolj v simbolnih, temveč tudi v praktičnih vidikih. V družbenih razsežnostih pretežno ovčerejske severovzhodne Islandije se je to najizraziteje kazalo v času *réttirja*. Kot smo nakazali, gibanje oziroma paša ovac vpliva na toponimično in praktično poznavanje krajine (prim. Ögmundardóttir, 2011), vendar sogovorniki ovce dojemajo kot pomembne tudi pri vizualnih razsežnostih krajine. Tako so ovce, ki se kot nezamenljive, celo v glavni vlogi tega prispevka ves čas pojavljajo »v kadru«, tisti element krajine, ki ga velika večina sogovornikov poudarja kot zelo pomembnega pri vprašanju videza krajine. Ólafur je lastnik velike kmetije, črede ovac in konjev in ko ga obiščem v majhni kuhinji v zadnjem delu njegovega pokritega jahališča, mi na vprašanje, ali se mu krajina nikoli ne zazdi prazna, odgovori: »Saj ni. Veliko raje imam krajino z ovcami in konji kot krajino z drevesi.« Njegovo razumevanje, da so živali prav tako del krajine, kot bi bila drevesa, se pomenljivo sklada z antropološkim razumevanjem tega koncepta – krajina ni zgolj površje, temveč tudi vse, kar jo poseljuje, se skozi premika, jo preoblikuje, jo misli (prim. Ingold, 1993). Obenem pa njegove besede nakazujejo tudi širše – in na Islandiji žgoče – vprašanje (pogosto konfliktnega) razmerja med ovcami in drevesi (Benediktsson, 2010). Krajina, neporasla ali porasla z mahovi, travami in nizkim rastjem, kjer se pasejo ovce, je na severovzhodu (pa tudi marsikod drugod na otoku) razumljena kot nasprotje z drevesi

porasle krajine, ki onemogoča širok, prostran pogled. O vidljivosti, ki jo omogoča odsotnost dreves, je pisala tudi antropologinja Kirsten Hastrup:

[E]na izjemna značilnost islandske krajine je po vsej verjetnosti globoko zaznamovala občutek ljudi o njeni zgodovinski veličini, namreč njena široka vidljivost. [...] Islandci živijo v odprtem prostoru. Linije ozemlja so prostrane in nobeno drevo ne ovira pogleda. Obstajajo gore in doline, grebeni in kanjoni, a človek je vedno blizu veličastnega razgleda. [...] Prostranost in neporaščenost Islandije v kombinaciji s čistostjo zraka ustvarja občutek praznine, v kateri opazovalec težko meri razdaljo in višino. Zdi se, da razen časa ni nobenega merila, ki bi lahko določalo islandski prostor. (Hastrup, 2008: 60)

V času naselitve je bil otok sicer porasel z brezovimi gozdovi, ki pa so jih v prejšnjem tisočletju praktično popolnoma iztrebili zaradi rabe lesa, netrajnostne sečnje, pašne živinoreje in podnebnih sprememb. Podnebje se je na Islandiji namreč ohlajalo od 13., posebej intenzivno pa med 16. in 19. stoletjem (Ögmundardóttir, 2011: 142; Benediktsson, 2015: 143), kar je vplivalo na razširjanje ovčereje ter upad prašičereje in govedoreje. Ovčereja pa je dodatno prispevala k izginjanju dreves in drugega rastja ter posledično k eroziji in siromašenju prsti. Islandijo v 20. in 21. stoletju aktivno pogozdujejo – pri čemer ima pomembno vlogo zgodovinska oziroma skorajda etnomitska, tudi na sagah utemeljena (Oslund, 2002; Halink, 2014; Lethbridge, 2016) predstava o krajini v zlati dobi prvih stoletij po naselitvi. Prva islandska ženska predsednica Vigdís Finnbogadóttir, ki je bila na položaju med letoma 1980 in 1996, si je v svoji politični usmeritvi aktivno prizadevala tako za ohranjanje čistosti islandščine (pred tujkami in drugimi vplivi iz tujih jezikov) kot za vnovično pogozditev otoka (Björnsdóttir, 1996: 120; Benediktsson, 2015: 144). Ta pristop je bil zakoreninjen v prevladujočem ideološkem obzorju – tako jezik kot kulturo je treba kultivirati in ohranяти čisto in prvobitno (Pálsson, 1995), podobno pa velja tudi za krajino. To se sklada tudi z ugotovitvijo, da sta »[j]ezik in krajina enakovredni referenčni točki islandske identitete« (Hastrup, 2008: 57). Pri tem se kot mitični ideal postavlja čas sag, torej junaška prva stoletja naselitve.¹⁰ Vseeno pa se je ta orientacija v zadnjih petih desetletjih močno spremenila s priseljevanjem in drugimi kulturnimi vplivi, sploh v urbanih središčih (Reykjavik in okoliška naselja, Akureyri).

---

¹⁰ Na Islandiji so takoj ob neodvisnosti leta 1944 ustanovili Sklad za obnovo krajine, revegetacija pa je postala ena izmed kritičnih točk, ki so jih obravnavale okoljske politike novoustanovljene države. Leta 1974, ob 1000-letnici naselitve, pa so ustanovili sklad – njegovo ime bi lahko prevedli v Narodni dar (Þjóðargjöfin) –, ki je financiral projekte ponovnega pogozdovanja (Benediktsson, 2015: 144). Skrb za sedanje (in prihodnje) krajine se tako pogosto uokvirja v zgodovinske kontekste, predvsem v (zamišljene) krajine prvih stoletij po naselitvi.

Vprašanje pogozditve se kaže kot izrazito ambivalentno. Po eni strani je zaželeno, zaradi spopadanja z erozijo in osiromašenja prsti pa percipirano tudi kot pomemben korak pri »rehabilitaciji« površja. Po drugi strani pa je neporasla krajina v očeh številnih sogovornikov zelo zaželeno, celo idealna. Pri tem omenjajo predvsem vidljivost. Neporasla krajina jim, kot trdijo, omogoča *videti*.

To čutno razsežnost so poudarjali skoraj vsi moji sogovorniki na severovzhodni Islandiji. Številni primerjajo svoje območje s prostori, kjer so nekdaj živeli ali jih obiskali. Sigurður npr. pove: *»Ko sem bil na Švedskem, sem lahko vozil nekaj sto kilometrov in nisem videl ničesar, ker je bil sam gozd. Morda nekaj kmetij, potem pa samo drevesa. Ljubše mi je tukaj, ker lahko vidim.«* Podobno pove tudi Teitur: *»Tako navajen sem, da ni dreves, da mi je všeč. Mislim, da ljudje sadijo preveč dreves. Nočem imeti dreves povsod, ker želim imeti razgled.«* Ko Hjálmríður vprašam o drevesih, mi pokaže na vrt, kjer raste nekaj drobnih drevesc, in reče: *»Skušam posaditi kakšno.«* Nekaj dreves na vrtu je pogosta praksa, a mnogi poudarjajo, da imajo v bližini hiše sicer radi drevo, vseeno pa imajo raje nepogozdeno krajino, kar kaže tudi Hjálmríðurino pojasnilo, zakaj ne želi, da bi zraslo več dreves: *»Ker rada vidim. Rada vidim morje in gore v daljavi ... Moram videti ocean. Mislim, da se ne bi dobro počutila, če ga ne bi videla. Ali gorá.«* Le na dveh kmetijah,¹¹ ki sem ju obiskala med raziskavo, pa so sadili drevesa in bili na uspeh tudi precej ponosni. Dejstvo, da so drevesa na otoku zvečine nizka in drobna, ponazarja tudi šala, ki mi jo je povedala neka sogovornica: *»Kaj storiš, če se izgubiš v gozdu? Vstaneš in se razgledaš naokoli.«*

V vasi Þórshöfn pa skušajo zasaditi z drevesi nekatere predele na občinskih površinah. Naloga, da z drevesi zamejijo eno stran kampa,¹² je pripadla tudi skupini prostovoljcev, mladih iz različnih delov sveta, katerih delo sem usklajevala julija 2019. Dostavili so nam sadike drevesc, a nihče od zaposlenih, niti moj nadrejeni, ni vedel, kako globoko jih saditi in kakšen je pravzaprav postopek. *»Ti boš vedela,«* je rekel in omenil, da sem iz države, kjer očitno znamo z drevesi. Medtem ko so prostovoljci sadili drevesa, mi je nekaj mimoidočih domačinov zatrdilo, da se rastline zagotovo ne bodo prijele, ker jih bo polomilo ali izruvalo prvo neurje. Ko sem o teh pripombah govorila z nadrejenim in ga vprašala, ali lahko drevesca kako zaščitimo, je dejal, naj jih preprosto posadimo čim več, da bo morda kakšno preživel. Iz tega lahko sklepamo, da so drevesa pri mnogih domačinih razumljena kot tujek, ki brez človeškega truda ne bo preživel. Morda pa tudi z njim ne. Obenem primer kaže tudi na različne modalnosti skrbi, ki jo uresničujejo po eni strani skrbno premišljene in izvedene ovčerejske prostorske prakse in po drugi veliko bolj naključjem prepuščeni načini sajenja dreves. Skrb za krajino lahko tako bolj niansirano uzremo tudi z vidika različno habituiranih ter gospodarsko in kulturno prepoznanih prioritet.

¹¹ Na eni živi islandsko-nizozemska družina.

¹² Gre za majhen kamp na robu vasi Þórshöfn, nudi le osnovno infrastrukturo.

Razlika v tem, kako resno ljudje jemljejo določene prostorske prakse oziroma kako pozorno se jih lotevajo, temelji tudi na zamislih o idealni krajini nekega okolja oziroma njenega videza. V našem primeru gre torej za (zgodovinsko uokvirjeno, pa tudi zamišljeno) podobo Islandije kot neporaščene dežele, kjer pogleda ne omejuje nič, razen vzpetin. Po drugi strani pa resnost načrtovanja in uresničevanja prostorskih praks temelji tudi na predstavah o Islandiji kot deželi, kjer je ovčereja središčna (narodotvorna) dejavnost, ki se je ideološko utrdila kot nasprotje tujim, kolonialnim (danskim), sodobnim, urbanim procesom (Pálsson, 1991) in ki je, za razliko od dreves, deležna vsakdanje, osrednje skrbi mojih sogovornikov. Seveda je pri tem nespregledljiv ekonomski vidik – za kmete severovzhodne Islandije so ovčje črede osrednji vir prihodka. Če bi se ovce pri *réttingu* izgubile ali poškodovale, bi to neposredno vplivalo na dohodke kmetije. A skrb za živali je bila med sogovorniki uokvirjena tudi v mnoge druge vidike, vključno s simbolnimi, povezanimi s predstavami o dobrem gospodarju, o veččem skrbniku črede, o poznavalcu sezonskih in vremenskih odtenkov okolja. Med krajino, ovcami, drevesi, prstjo in ljudmi lahko vidimo preplet kompleksnih ekoloških razmerij – gre za tisto, kar pri skrbi v kontekstu interakcij med človekom in okoljem Amanda Hilton (2022: 266) imenuje »ohranjanje mrež relacijskosti, v katerih živimo in iz katerih lahko črpamo preživljanje.«

Vendar v našem primeru pri »konfliktu«¹³ oziroma izključujočnosti ovac na eni in dreves na drugi strani trčimo na paradoks. Paradoks ovčereje se namreč skriva v dejstvu, da je prav ta – predvsem v preteklosti, ko so se živali navadno pasle na prostem celo leto – pomembno prispevala k eroziji, degradaciji prsti in siromašenju rastja (Aldred, 2008: 303; Benediktsson, 2010: 179–180; Ögmundardóttir, 2011: 82–85, 149; Þórhallsdóttir, Júlíusson, Ögmundardóttir, 2013). Država se je z vsem tem spopadala v prejšnjih stoletjih in se še danes (Arnalds, 2005). Ovce so namreč popasle drobno rastje prehitro, da bi to sploh lahko zraslo. Poraščenost krajine se je krčila, brez rastja pa je veter hitro razpihal zgornje plasti prsti. Erozija oziroma erodirani grebeni (*rofabarð*) so ena glavnih krajin-skih sprememb, ki danes vplivajo tako na reguliranje kmetijstva, predvsem ovčereje, kot tudi na pogozdovanje in politiko glede tujerodnih invazivnih rastlin, predvsem volčjega boba (*lúpína*), ki so ga leta 1945 prinesli z Aljaske prav zato, da bi zajezili degradacijo prsti in povrnili rastje (Benediktsson, 2015). Dodatno razsežnost pa prispeva tudi videz značilne islandske krajine (Oslund, 2002; Hastrup, 2008). Puste, skoraj puščavske krajine in gola pobočja ali ravnice, ki pričajo o dolgotrajnih procesih siromašenja tal in erozije (Arnalds idr., 2001), ki jih je v veliki meri pospešila preintenzivna pašna živinoreja – ravno ta agrarni način življenja, ki se v razmerjih med prebivalci severovzhodne Islandije in njihovim okoljem kaže kot najpomembnejši in ki je v nacionalnih percepcijah najbolj prvobitno, avtentično in čisto »islandski« (Ögmundardóttir, 2011: 132) –, pa v

¹³ Sobivanje dreves in ovc je lahko težavno tudi zato, ker ovce poleti, v času proste paše, drevesa, če niso ograjena in dokler ne zrastejo, popasejo do te mere, da se posušijo – (ne)sobivanje ovc in dreves je privedlo tudi že do sodnih sporov.

turističnem pogledu (Urry, 1990) veljajo za estetske in eksotične (Sæþórsdóttir, 2010; Karlsdóttir, 2013; Loftsdóttir, 2015). Sublimna lepota takšnih krajin presega turistično uokvirjen kontekst (Sigurjónsdóttir, 2008; Brady, 2010; Jóhannesdóttir, 2010). V tem okviru lahko skrb za krajine, spremenjene zaradi erozije ter siromašenja prsti in rastja, razumemo tudi skozi prizmo krhkosti, ki »deluje kot estetska kategorija, tj. preplet specifičnih percepcij in diskurzov« (Bajič, 2023: 118; prim. Árnason, 2010: 88), hkrati pa nakazuje ogroženost in potrebo po zaščiti oziroma skrbi.

Namesto sklepa: skrb za ruševine in zapuščeno

Prazna, gola islandska krajina je v turističnem imaginariju dobila nove, privlačne so-pomene in postala percipirana kot estetska, pogosto povezana s predstavami o Arktiki in severni odročnosti (Coates, 1994). Tudi na kmetiji na Langanesu, kjer se ukvarjajo s turizmom (prenočitve, vodene ture, t. i. arktični retreati), svojo lego promovirajo in portretirajo kot izrazito odročno, npr. z besedno zvezo »na robu Arktike« (*at the edge of the Arctic*). Praznina krajine je značilnost, ki se trži, obenem pa – vsaj v kontekstu neporaščenosti – omogoča tako zaželeno vidljivost, in to prav vidljivost *krajine*.

A praznino lahko razumemo tudi z vidikov, ki so nasprotni skrbi za krajino – če namreč skrb, kot se je implicitno kazalo v zgornjih razdelkih, povezujemo z ohranjanjem pozitivno dojete neporaščene (»prazne«) krajine, gre v nekaterih primerih islandske »praznine« za njeno negativno konotacijo, ki je rezultat opuščanja skrbi. Primer so opuščene kmetije, šole, cela naselja, za katere je značilna odsotnost skrbi. Podobno je v kontekstu (ne)skrbi za krajine opuščeno oljkarstvo na Siciliji: »opuščenje [oljčnih dreves je] delovalo kot nekaj samoumevnega, kot neizogibna eksistencialna grožnja in živeta realnost« (Hilton, 2022: 258).

Poglejmo si nekaj primerov s severovzhodne Islandije. O toponimih, s katerimi smo začeli ta prispevek, sta mi pripovedovala tudi Sif in Hákon, mlada umetnika iz Reykjavika, ki Viðarju, kmetu na polotoku Sauðanes na severnem delu Langanesbyggða vsako jesen pomagata pri prigonu ovac. Poudarila sta, da je med drugim krajina »posuta« tudi z zapuščenimi kmetijami, mnoge so v ruševinah in komaj prepoznavne, vendar je bilo za pomoč pri *réttirju* pomembno, da sta se naučila njihovih imen. Zapuščene kmetije so pogosto navigacijske točke za tiste, ki ostajajo na območju in se po njem premikajo, hkrati pa so tudi v krajino vpisani opomniki izseljevanja in opuščanja skrbi za krajino. Pogled na ruševine nekdanjih kmetij je del vedute severovzhodne Islandije in tudi nekaterih drugih odročnejših predelov otoka. Zapuščene kmetije so kot zapuščene kmetije vrisane na številne zemljevide, s čimer se ohranja spomin na imena teh kmetij. Ob opisovanju določenih krajev so se nanje sklicevali tudi moji sogovorniki. Poleg tega se ohranjajo tudi pripovedi o prebivalcih teh kmetij, ki pa s časovno oddaljenostjo pogosto prehajajo v povedke, npr. o duhovih umrlih (Svetel, 2023: 257–267).

Na severovzhodni Islandiji izrazit položaj v »izpraznjeni krajini« zaseda vas Skálar na skrajnem koncu polotoka Langanes. Razvila se je kot ribiško naselje na začetku 20. stoletja, v 30. letih je imela okoli 120 prebivalcev in izrazito sezonsko nihanje, ker so se poleti mnogi ribiči iz drugih delov Islandije, npr. z Vestmanskih, pa tudi s Ferskih otokov naselili v vasi, pozimi pa so številni možje iz Skálarja odšli na jug, kjer je bilo mogoče loviti tudi pozimi. Vas je nato zatonila zaradi niza razlogov: pristanišče ni bilo primerno za nove tipe ladij in je bilo tudi sicer precej slabo zaščiteno, morske mine, ki so jih nastavili britanski vojaki, je naplavilo v bližino naselja, kjer so eksplodirale in poškodovale nekaj objektov, slabe cestne povezave, pomanjkljiva infrastruktura brez elektrike (Jóhannesdóttir, 2009). Danes so ruševine manjša turistična znamenitost, zaradi slikovite lege pa tudi kraj, kamor ob lepem vremenu zahajajo nekateri domačini. Ena izmed zadnjih preživelih, Sigrún, ki je otroštvo do leta 1939 preživela v Skálarju in se v Þórshöfn preselila leta 1942, z žalostjo pove:

Mislím, da je grozno, da nihče več ne živi v Skálarju. Mislím, da ne bi bil zapuščen, če bi do tja vodila boljša cesta. Ker je okoli Skálarja ogromno rib, in če bi imeli dobro cesto, bi ljudje še zmeraj živeli tam. [...] Poleti se je število prebivalcev tako povečalo, da so zgradili celo penzion, Sólbakki. V Skálar sem se vračala tudi kasneje, ko je bil zapuščen. Vedno sem želela na kraj, kjer sem bila rojena, zaradi vezi. A strašno ga je videti zapuščenega. Žalosten si od znotraj. Ko se peljem v Nes, grem vedno domov. Vedno čutim, kot da sem na poti domov. To je čuden občutek, a je zmeraj z mano.

Izrazit krajinski opomnik izseljevanja in praznjenja krajine ljudi predstavljajo tudi prazne šole. V Svalbarðshreppurju so imeli osnovno šolo do leta 2013, ko so jo zaradi premalo učencev zaprli. Podobno se je zgodilo tudi s šolo v Bakkafjörðurju. Danes se vsi učenci preučevanega območja šolajo v Þórshöfnu. Prazne osnovne šole so izraziti simbolni in dejanski opomini na praznjenje podeželja kot posledico izseljevanja (prim. Dzenovska, 2020: 17), skupnosti v severnem in severovzhodnem delu Islandije pa so včasih dojete kot ranljive. Precej pozornosti se namenja poskusom oživitve teh prostorov za nove namene. V Bakkafjörðurju so v delu šole skušali odpreti turistični hostel, ki pa, vsaj v času moje terenske raziskave, ni zares zaživel. Marsikateri šolski prostori so ostali z ohranjeno, a opuščeno opremo. Omenjena šola v Bakkafjörðurju je npr. precej nova – na tleh telovadnice še zmeraj ležijo žoge, šolska knjižnica je polna knjig in učbenikov, na mizah v zbornici so še zmeraj stvari. Ker so podeželske ali vaške šole na Islandiji navadno majhne, nizke stavbe, je toliko opaznejša večnadstropna šolska stavba v sosednji vasi Raufarhöfn, kjer so šolo zgradili v času razcveta naselja, ko pa je zaradi upada ulova slanikov in strateško napačnih odločitev ob uvedbi ribolovnih kvot naselje začelo izgubljati prosperiteto in delovna mesta, je predimenzionirana šola ostala tihi pomnik zatona kraja, kjer je danes le še nekaj deset otrok.

Slika 2: Knjižnica v opuščeni šoli v Bakkafjörðurju, 31. 3. 2019. Foto: Ana Svetel.

Na posestvu omenjenega Viðarja, ki ima kmetijo na polotoku Sauðanes, ležijo razbitine manjšega ameriškega letala, ki je tam zaradi slabega vremena pristalo leta 1969 in se pri pristanku poškodovalo. Ker bi bilo popravilo predrago, je tam tudi ostalo. Zapuščeno letalo oziroma njegove razbitine¹⁴ so manjša turistična zanimivost severovzhodne Islandije – srečanja med kmetom in turisti, ki hodijo, predvsem pa se vozijo po tej cesti, v času gnezdenja nekaterih vrst ptic pogosto prerastejo v prepire in jezo. Zanj je zapuščeno letalo del pašnih površin za njegovo čredo ovac, v bližini pa gnezdijo gage (*æðarfugl*), katerih puh je donosna surovina, ki jo Viðar nabira. Zapuščeno letalo je torej nekakšno »ozadje« (prim. Hirsch, 1995), medtem ko so živali »ospredje« njegovih prostorskih praks. Za turiste pa je ravno nasprotno – zapuščeno letalo je »ospredje«, vizualno mikaven objekt, ki ga želijo fotografirati; z upodabljanjem in morebitnim deljenjem na družabnih omrežjih mu torej prisojajo pomen in estetsko vrednost, ga ohranjajo v spominu. Zapuščeni objekti v krajini so torej za različne družbene skupine izrazito različno percipirani in vrednoteni.

Nanizani primeri se seveda razlikujejo in so tudi različno vpeti v intimna in kolektivna zamišljanja in prakse. A vsi kažejo, da opuščanje ostane (materialno in simbolno)

¹⁴ Predvsem so razbitine letal na Islandiji postale priljubljena točka za fotografiranje, ko je Justin Bieber med obiskom Islandije rolkal po strehi letalske razbitine (na južnem delu otoka) in posnetek vključil v videospot uspešnice *I'll Show You* in objave na družbenih omrežjih.

navzoče v krajini in se kot del krajine vedno znova interpretira in vedno znova integrira v družbeno življenje območja. Podobno poudarja Dace Dzenovska na primeru praznjenja latvijskega podeželja: praznina je »kompleksna družbena formacija – hkrati opazna realnost, način življenja in izraz, ki ga ljudje uporabljajo za opisovanje svojega življenja« (2020: 12; Dzenovska, 2018, 2019; prim. Wylie, 2009; Kozorog, 2013; Viazzo, Zanini, 2014; Hilton, 2022). Izpraznjene šole npr. dobivajo nove namembnosti kot nastanitveni prostori in muzej, ruševine naselja kot lokacija izletov in občasnega druženja mladih, opuščene kmetije za določanje položaja pri *réttirju* in, podobno kot Skálar, kot kraji uprstorjenega spomina na nekdanje prebivalce, razpadajoče letalo pa kot turistični fotografski motiv. Opuščeni elementi v krajini torej niso izzvzeti iz ohranjanja – in skrbi – zanjo, temveč se (dialektično) vpenjajo v prav to (materialno) krajino, v kateri se dogaja njeno ohranjanje.¹⁵ Hkrati pa so opuščeni elementi tudi opomniki vprašanj o prihodnosti krajine. In sicer predvsem zato, ker se opuščeni elementi krajine vztrajno ohranjajo v imenih, spominskih pričevanjih in praktičnem sklicevanju nanje, imena pa v primeru opuščene vasi, kmetij in objektov dobijo konotacijo opomnika, da se je zgodilo nekaj neželenega (izpraznjenje, opustitev, izseljevanje) in da se naj še živečim krajinam kaj podobnega v prihodnosti ne bi primerilo.

Številni sogovorniki vidijo prav agrarne dejavnosti, predvsem ovčerejo, kot temeljno prakso, ki na severovzhodni Islandiji ne ohranja le značilne krajine, temveč tudi red stvari, nekakšen naravni ustroj njihovega mikrokozmosa. Ta pa se dotika vseh treh obravnavanih plasti skrbi za krajino. Ovčereja in z njo povezano gibanje ohranjata potrebo po ohranjanju in poznavanju (mikro)toponimov, torej po natančnem poimenovanju krajine; hkrati prispevata k zaželenemu videzu prostrane, neporasle krajine in vidljivosti; obenem pa ovčereja kot osrednja agrarna dejavnost predstavlja nasprotje praznjenju podeželja in izseljevanju v manj odročne dele otoka (ter upanje zoper njiju), hkrati pa zapuščene elemente v krajini nenehno (re)integrira v sedanjost. In jih nemara ohranja tudi kot ponudke za prihodnost (Bajič, Svetel, 2023).

Naslovno vprašanje torej lahko mislimo tudi v okvirih časovnosti krajine, kot dolgoročnih krajinskih sprememb, ki so npr. posledica erozije ali zapuščenja kmetij, in tudi kot cikličnih oziroma sezonskih sprememb, na katere so vezane agrarne prakse in drugi večvrstni odnosi (Svetel, 2023). Poznavanje sezonsko in vremensko pogojene (spremenljive) krajine je osrednjega pomena septembra, ob *réttirju*. Časovno niansirane prakse skrbi – npr. politike pogozdovanja, ki se ozirajo v preteklost, izbira najprimernejših dni za *réttir*, košnjo ali spravilo sena glede na okoljsko, vremensko, sezonsko, vegetacijsko in drugo uveščinenost (Ingold, 2000; gl. tudi Pálsson, 1994; Grasseni, 2007), prenos natančnega toponimičnega znanja na potomce – kažejo, da

---

¹⁵ Pri tem se odpira vprašanje, ali krajino razumeti tako v njeni »objektivni«, materialni, prostorski danosti, ali jo opredeliti izključno kot stvar reprezentacije, upomenjanja, pogleda itn. Pri tem trčimo na zadrege s samim konceptom krajine (Baskar, 2004, 2013; gl. tudi Kozorog, 2009), ki je, podobno kot prostor in kraj, deloma tudi okolje (Vranješ, 2008; Harvey, 2011), izrazito večpomenski, vendar se temu vprašanju tukaj ne bomo posvečali.

so krajine izrazito spremenljivo, časovno dojete, vrednotene in uporabljane tudi v odnosih, ki bolj ali manj implicitno kažejo na razmerja med skrbnikom (kmetom, starši, državo) in objektom skrbi (krajino). Christopher Tilley in Kate Cameron-Daum (2017: 13) poudarjata, da so ljudje »materialno prepleteni in povezani s krajino in prav zato čustveno vezani na preteklost, sedanost in njeno prihodnost.« Čustveno razsežnost spoštovanja, zavezanosti, celo ljubezni, pri skrbi za krajino poudarja tudi Amanda Hilton (2022: 265). Morda se nam lahko v tem oziru zazdi dodatno pomenljiva tudi slovita Carverjeva kratkoprozna zbirka in istoimenska zgodba *O čem govorimo, ko govorimo o ljubezni* (1981), ki jo parafrazira naslovno vprašanje tega prispevka.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru projekta *Digitalna estetizacija krhkih okolij* (DigiFREN) s podporo MIZŠ (Slovenija), NCN (Poljska), AKA (Finska), HRZZ (Hrvaška) in RCN (Norveška) programa CHANSE ERA-NET in sofinanciranjem programa Evropske unije za raziskave in inovacije Obzorje 2020 po sporazumu o dodelitvi sredstev št. 101004509, in v raziskovalnem programu *Etnološke raziskave kulturnih znanj, praks in oblik socialnosti* (P6-0187), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Reference

- Aldred, Oscar. 2008. *Unfamiliar Landscapes: Infields, Outfields, Boundaries and Landscapes in Iceland*. V *Recent Approaches to the Archaeology of Land Allotment*, ur. Adrian M. Chadwick, 299–321. Oxford: Archaeopress.
- Arnalds, Andrés. 2005. Approaches to Landcare: A Century of Soil Conservation in Iceland. *Land Degradation and Development* 16 (2): 113–125. DOI: <https://doi.org/10.1002/ldr.665>.
- Arnalds, Olafur, idr. 2001. *Soil Erosion in Iceland*. Reykjavik: The Soil Conservation Service and the Agricultural Research Institute.
- Árnason, Arnar. 2010. Grief Paves the Way. V *Conversations with Landscape*, ur. Karl Benediktsson in Katrín Anna Lund, 79–96. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Árnason, Arnar idr. 2015. Speeding Towards the Future through the Past: Landscape, Movement and National Identity. *Landscape Research* 40 (1): 23–38. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426397.2013.875987>.
- Bajič, Blaž. 2023. Skrb za krhke krajine: Krajina, skupnost in (ne)spremenljivost na Solčavskem. *Traditiones* 52 (1): 109–137. DOI: 10.3986/Traditio2023520106.
- Bajič, Blaž in Ana Svetel. 2023. Affordances for/of the Future: Relating/Reconfiguring Environments, Temporalities and People. V *Sensory Environmental Relationships: Between Memories of the Past and Imaginings of the Future*, ur. Blaž Bajič in Ana Svetel, 9–32. Wilmington, Malaga: Vernon Press.

- Baskar, Bojan. 2004. H krajinski antropologiji. *Monitor ZSA* 6 (3–4): 1–12.
- Baskar, Bojan. 2013. Kako geografi, antropologi in literarni teoretiki pripovedujejo o prostorskem obratu. *Primerjalna književnost* 36 (2): 27–42.
- Basso, Keith H. 1988. “Speaking with Names”: Language and Landscape among the Western Apache. *Cultural Anthropology* 3: 99–130.
- Bender, Barbara. 2002. Time and Landscape. *Current Anthropology* 43 (4): 103–112. DOI: <https://doi.org/10.1086/339561>.
- Benediktsson, Karl. 2007. “Scenophobia”, Geography and the Aesthetic Politics of Landscape. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 89 (3): 203–217. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2007.00249.x>.
- Benediktsson, Karl. 2008. The Good, the Bad and the Scenic. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (1): 83–84. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2008.00277.x>.
- Benediktsson, Karl. 2010. A Stroll through Landscapes of Sheep and Humans. V *Conversations with Landscape*, ur. Karl Benediktsson in Katrín Anna Lund, 173–192. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Benediktsson, Karl. 2015. Floral Hazards: Nootka Lupin in Iceland and the Complex Politics of Invasive Life. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 97 (2): 139–154. DOI: <https://doi.org/10.1111/geob.12070>.
- Benediktsson, Karl in Katrín Anna Lund, ur. 2010. *Conversations with Landscape*. Farnham, Burlington: Ashgate. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315574172>.
- Berglund, Brita, Lars Hallgren in Ása L. Aradóttir. 2013. Cultivating Communication: Participatory Approaches in Land Restoration in Iceland. *Ecology and Society* 18 (2): b. n. s. DOI: <https://doi.org/10.5751/ES-05516-180235>.
- Björnsdóttir, Inga Dóra. 1996. The Mountain Woman and the Presidency. V *Images of Contemporary Iceland: Everyday Lives and Global Contexts*, ur. Gísli Pálsson in E. Paul Durrenberger, 106–125. Iowa City: University of Iowa Press.
- Brady, Emily. 2010. The Sublime, Ugliness and “Terrible Beauty” in Icelandic Landscapes. V *Conversations with Landscape*, ur. Karl Benediktsson in Katrín Anna Lund, 125–136. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Burenhult, Niclas in Stephen C. Levison. 2008. Language and Landscape: A Cross-Linguistic Perspective. *Language Sciences* 30: 135–150. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2006.12.028>.
- Carver, Raymond. 1981. *What We Talk About When We Talk About Love*. New York: Knopf.
- Casey, Edward S. 1996. How to Get from Space to Place in a Fairly Short Stretch of Time: Phenomenological Prolegomena. V *Senses of Place*, ur. Steven Feld in Keith H. Basso, 13–52. Santa Fe: School of American Research Press.
- Certeau, Michel de. 2007 [1990]. *Iznajdba vsakdanjosti*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Coates, Kenneth. 1994. The Discovery of the North: Towards a Conceptual Framework for the Study of Northern/Remote Regions. *The Northern Review* (12–13): 15–43.
- Dzenovska, Dace. 2018. Emptiness and Its Futures: Staying and Leaving as Tactics of Life in Latvia. *Focaal: Journal of Global and Historical Anthropology* 80 (1): 16–29. DOI: <https://doi.org/10.3167/fcl.2018.800102>.
- Dzenovska, Dace. 2019. The Timespace of Emptiness. V *Orientations to the Future*, ur. Rebecca Bryant in Daniel M. Knight. URL: <https://americanethnologist.org/online-content/collections/orientations-to-the-future/the-timespace-of-emptiness> (dostopano 26. 8. 2023).

- Dzenovska, Dace. 2020. Emptiness: Capitalism without People in the Latvian Countryside. *American Ethnologist* 47 (1): 10–26. DOI: <https://doi.org/10.1111/amet.12867>.
- Grasseni, Cristina. 2007. Introduction. V *Skilled Visions: Between Apprenticeship and Standards*, ur. Cristina Grasseni, 1–22. New York, Oxford: Berghahn.
- Gregorič Bon, Nataša in Jaka Repič, ur. 2016. *Moving Places: Relations, Return, and Belonging*. New York, Oxford: Berghahn. DOI: <https://doi.org/10.3167/9781785332425>.
- Halink, Simon. 2014. The Icelandic Mythscape: Sagas, Landscapes and National Identity. *National Identities* 16 (3): 209–224. DOI: <https://doi.org/10.1080/14608944.2014.935310>.
- Harvey, David. 2011 [2009]. *Kozmopolitstvo in geografija svobode*. Ljubljana: Sophia.
- Hastrup, Kirsten. 2008. Icelandic Topography and the Sense of Identity. V *Nordic Landscapes: Region and Belonging on the Northern Edge of Europe*, ur. Michael Jones in Kenneth R. Olwig, 53–76. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Hilton, Amanda. 2022. *Amara e bella*, Bitter and Beautiful: A Praxis of Care in Valuing Sicilian Olive Oil and Landscapes. *Economic Anthropology* 9: 257–269. DOI: <https://doi.org/10.1002/sea2.12248>.
- Hirsch, Eric. 1995. Landscape: Between Place and Space: Introduction. V *The Anthropology of Landscape: Perspectives on Place and Space*, ur. Eric Hirsch in Michael O'Hanlon, 1–30. Oxford: Calendon Press.
- Howe, Cymene. 2019. Sensing Asymmetries in Other-than-Human Forms. *Science, Technology & Human Values* 44 (5): 900–910. DOI: <https://doi.org/10.1177/016224391985267>.
- Huijbens, Edward in Karl Benediktsson. 2007. Practising Highland Heterotopias: The Transformative Power of Automotive Travel in the Icelandic Highlands. *Mobilities* 2 (1): 143–165. DOI: <https://doi.org/10.1080/17450100601106518>.
- Ingold, Tim. 1993. Temporality of Landscape. *World Archeology* 25 (2): 152–174.
- Ingold, Tim. 2000. *The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling and Skill*. London: Routledge.
- Ingold, Tim. 2015. *The Life of Lines*. London, New York: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315727240>.
- Jóhannesdóttir, Sif. 2009. *Skálar á Langanesi: Merkar minjar horfinna tíma, Curious Remains of Times Past*. Þórshöfn: Langanesbyggð.
- Jóhannesdóttir, Guðbjörg R. 2010. Landscape and Aesthetic Values: Not Only in the Eye of the Beholder. V *Conversations with Landscape*, ur. Karl Benediktsson in Katrín Anna Lund, 109–123. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Jónsson, Örn Daniel. 2009. *Geothermal Living*. Reykjavík: University of Iceland Press.
- Karlsdóttir, Unnur B. 2013. Nature Worth Seeing! The Tourist Gaze as a Factor in Shaping Views on Nature in Iceland. *Tourist Studies* 13 (2): 139–155. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468797613490372>.
- Kjartansdóttir, Katla in Kristinn Schram. 2013. “Something in the Air”: Performing the North within Norden. V *Performing Nordic Heritage: Everyday Practices and Institutional Culture*, ur. Peter Aronsson in Lizette Gradén, 53–71. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Kozorog, Miha. 2009. *Antropologija turistične destinacije v nastajanju: prostor, festivali in lokalna identiteta na Tolminskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kozorog, Miha. 2013. Poskusno o Benečiji s konceptom odročnosti: migracije in konstrukcija kraja. *Ars & humanitas* 7 (2): 136–149. DOI: <https://doi.org/10.4312/ars.7.2.136-149>.
- Krause, Franz. 2013. Seasons as Rhythms on the Kemi River in Finnish Lapland. *Ethnos* 78 (1): 23–46. DOI: <https://doi.org/10.1080/00141844.2011.623303>.

- Kučan, Ana. 1998. *Krajina kot nacionalni simbol*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Landmælingar Íslands. 2023. Örnefnaskráning. Landmælingar Íslands. URL: <https://www.lmi.is/is/landupplýsingar/ornefni/ornefnaskraning> (dostopano 15. 9. 2023).
- Lethbridge, Emily. 2016. The Icelandic Sagas and Saga Landscapes: Writing, Reading and Retelling Íslendingasögur Narratives. *Gripla* XXVII: 51–92.
- Loftsdóttir, Kristín. 2015. The Exotic North: Gender, Nation Branding and Post-colonialism in Iceland. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 23 (4): 246–260. DOI: <https://doi.org/10.1080/08038740.2015.1086814>.
- Lund, Katrín Anna in Karl Benediktsson. 2010. Introduction: Starting a Conversation with Landscape. V *Conversations with Landscape*, ur. Karl Benediktsson in Katrín Anna Lund, 1–12. Farnham, Burlington: Ashgate.
- Maguire, Thomas. 2020a. Icelandic Resource Landscapes and the State: Experiments in Energy, Capital, and Aluminium. *Anthropological Journal of European Cultures* 29 (1): 20–41. DOI: <https://doi.org/10.3167/ajec.2020.290103>.
- Maguire, Thomas. 2020b. The Temporal Politics of Anthropogenic Earthquakes: Acceleration, Anticipation, and Energy Extraction in Iceland. *Time & Society* 29 (3): 704–726. DOI: <https://doi.org/10.1177/0961463X19872319>.
- Mark, David M. idr. 2011. Landscape in Language: An Introduction. V *Landscape in Language: Transdisciplinary Perspectives*, ur. David M. Turk idr., 1–24. Amsterdam: John Benjamins.
- Olwig, Kenneth R. 1996. Recovering the Substantive Nature of Landscape. *Annals of the Association of American Geographers* 86 (4): 630–653.
- Olwig, Kenneth R. 2005. Liminality, Seasonality and Landscape. *Landscape Research* 30 (2): 259–271. DOI: <https://doi.org/10.1080/01426390500044473>.
- Olwig, Kenneth R. 2007. Norden and the “Substantive Landscape”: A Personal Account. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 89 (3): 283–286. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2007.00254.x>.
- Olwig, Kenneth R. 2008. The Cause Célèbre and Scholarly Discourse: A Reply to Karl Benediktsson. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (1): 85–87. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2008.00278.x>.
- Oslund, Karen. 2002. Imagining Iceland: Narratives of Nature and History in the North Atlantic. *The British Journal for the History of Science* 35 (3): 313–334. DOI: <https://doi.org/10.1017/S000708740200465X>.
- Ögmundardóttir, Helga. 2011. *Shepherds of Pjorsarver: Traditional Use & Hydropower Development in the Commons of the Icelandic Highland*. Uppsala: Uppsala University Press.
- Pálsson, Gísli. 1991. *Coastal Economies, Cultural Accounts: Human Ecology and Icelandic Discourse*. Manchester, New York: Manchester University Press.
- Pálsson, Gísli. 1994. Enskilment at Sea. *Man* 29 (4): 901–927.
- Pálsson, Gísli. 1995. *The Textual Life of Savants: Ethnography, Iceland, and the Linguistic Turn*. Chur: Harwood Academic Publishers.
- Pálsson, Gísli in Heather Anne Swanson. 2016. Down to Earth: Geosocialities and Geopolitics. *Environmental Humanities* 8 (2): 149–171. DOI: <https://doi.org/10.1215/22011919-3664202>.
- Sigmundsson, Svavar. 2014. Hvað merkir nafnið Kvígindisfjörður? *Vísindavefurinn*. URL: <https://www.visindavefur.is/svar.php?id=67910#> (dostopano 15. 9. 2023).
- Sigurjónsdóttir, Æsa, ur. 2008. *Dreams of the Sublime and Nowhere in Contemporary Icelandic Art*. Reykjavík: Listasafn Reykjavíkur.

- Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. 2023. Nafnfræði' Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. URL: <https://www.arnastofnun.is/is/nafnfraedi> (dostopano 15. 9. 2023).
- Svetel, Ana. 2022. Vreme, čas, svetloba in tema v družbenih razsežnostih islandske krajine. Doktorska disertacija. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Svetel, Ana. 2023. Ptičja perspektiva sezonskih krajin severovzhodne Islandije. *Svetovi* 1 (2): 118–133. DOI: <https://doi.org/10.4312/svetovi.1.2.118-133>.
- Sæþórsdóttir, Anna Dóra. 2010. Tourism Struggling as the Icelandic Wilderness is Developed. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 10 (3): 334–357. DOI: <https://doi.org/10.1080/15022250.2010.495485>
- Sæþórsdóttir, Anna Dóra, Colin M. Hall in Þorkell Stefánsson. 2019. Senses by Seasons: Tourists' Perceptions Depending on Seasonality in Popular Nature Destinations in Iceland. *Sustainability* 11: b. n. s. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11113059>.
- Tilley, Christopher in Kate Cameron-Daum. 2017. *An Anthropology of Landscape: The Extraordinary in the Ordinary*. London: UCL Press.
- Urry, John. 1990. *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. London, New York, Los Angeles: Sage.
- Viazzo, Pier Paolo in Roberta Clara Zanini. 2014. "Taking Advantage of Emptiness?": Anthropological Perspectives on Mountain Repopulation and Spaces of Cultural Creativity in the Alpine Area. *Journal of Alpine Research/Revue de géographie alpine* 102 (3): 1–11. DOI: <https://doi.org/10.4000/rga.2478>.
- Vranješ, Matej. 2005. Zelena puščava: kulturna krajina iz »domačinskega zornega kota«. *Etnolog* 15: 281–301.
- Vranješ, Matej. 2008. *Prostor, teritorij, kraj: produkcije lokalnosti v Trenti in na Soči*. Koper: Založba Annales.
- Widgren, Mads. 2004. Can Landscapes Be Read? V *European Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment*, ur. Hannes Palang, Helen Sooväli, Marc Antrop in Gunhild Setten, 455–465. New York: Springer.
- Wylie, John. 2009. Landscape, Absence and the Geographies of Love. *Transactions of the Institute of British Geographies* 34 (3): 275–289. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2009.00351.x>.
- Þórhallsdóttir, Anna Guðrún, Árni Daníel Júlíusson in Helga Ögmundardóttir. 2013. The Sheep, the Market, and the Soil: Environmental Destruction in the Icelandic Highlands, 1880–1910. V *Northscapes: History, Technology, and the Making of Northern Environments*, ur. Dolly Jørgensen in Sverker Sörlin, 155–173. Vancouver: University of British Columbia Press. DOI: <https://doi.org/10.59962/9780774825733-010>.

What We Care About When We Care About Landscape: Toponyms, Sheep, and Ruins in Northeastern Iceland

The article focuses on the care for the landscape in northeast Iceland, approaching the main question from three ethnographically grounded perspectives. The first relates to the verbal or communicative level, which is revealed through the knowledge of (micro)toponyms. The second perspective is connected to the appearance of the landscape (Benediktsson, 2007), highlighting sheep and trees as contrasting landscape elements. In the final section, drawing on anthropologist Dace Dzenovska's conceptualization of (rural) emptiness (2020), the issue of abandoned landscape elements is addressed, referred to as ruins in the title, although the paper also touches on abandoned objects that are not yet ruins. Ethnographic examples that underlie these three perspectives were collected during anthropological fieldwork in the municipalities of Langesbyggð and Svalbarðshreppur from March until August 2019. While farming, fishing, fish processing, and tourism are all important activities in the area, the article primarily focuses on sheep farming.

In pastoral practices, communication about the landscape is of central importance, enabling precise descriptions of locations, travelled paths, and specific places. Naming the landscape and knowing (micro)toponyms, or “communicative acts of topographic representation” (Basso, 1988: 101), is important not only for interpreting the environment but also for carrying out main practices for sheep farmers. An example of this is the annual collection of sheep, or *réttir* (Ögmundardóttir, 2011). The movement of sheep influences the toponymic and practical knowledge of the landscape. For farmers to effectively communicate with each other during *réttir*, they must be able to accurately name each location, even if they rarely go there. The ability to name as a prerequisite for agrarian practices also serves as a starting point for care for the landscape.

The landscape covered with sheep was most often recognized as aesthetically desirable among my interlocutors. At the same time, sheep, as a defining landscape element, are often perceived as the opposite of a wooded landscape. In the second part, I therefore delve into the various implications that the contrast between sheep and trees plays in Icelandic social and cultural contexts (see e.g. Oslund, 2002; Hastrup, 2008; Benediktsson, 2010; 2015). Historically conditioned reforestation processes, the role of sheep farming in national discourses, land erosion and soil degradation, as well as the aspect of landscape visibility, which my interlocutors value as desirable, are brought forth. Caring for the landscape is justified, among other, by the imaginings of an ideal landscape, by aesthetic preferences that determine specific landscape practices. Ultimately, sheep farming as an activity that, in the eyes of my interlocutors, maintains

the desired appearance of the landscape also justifies practices of care (Hilton, 2022) in northeast Iceland, and serves as a reminder against rural depopulation and emigration.

Abandoned farms, remnants of the village Skálar and empty schools indicate emigration and depopulation of the countryside in the region. Through these examples, or their different interpretations and emic understandings, it is showed that abandoned objects in the landscape are perceived and valued distinctly by different social groups. However, even abandoned elements of the landscape are at least partially included in the practices and perceptions of care for the landscape, for example through new uses for empty schools or by preserving the names of farms' ruins. Abandoned elements in the landscape are therefore not exempt from preservation – and care – for it, but rather (dialectically) engage with this same landscape where its preservation takes place. At the same time, abandoned elements also serve as reminders of the future of the landscape, primarily because they persistently endure in names, memorial testimonies, and practical references to them. The names of the abandoned elements take on the connotation that care is fundamental for preserving the landscape in both symbolic and practical aspects.